

Відокремлений структурний підрозділ «Морський фаховий коледж
Херсонської державної морської академії»
Бібліотека

Історичний екскурс

**«Еволюція гривні: від давнини до сьогодення»
приурочений до 30-ї річниці із дня введення
в обіг національної грошової одиниці України – гривні.**



***Історія гривні – це фактично частина
історії самої України.***

ВСТУП.

Це не лише ювілей національної валюти, а важлива віха в історії державності. В умовах повномасштабної війни та боротьби за ідентичність тема грошової незалежності набуває особливої актуальності. Для кожного з нас гривня означає значно більше, ніж просто платіжний засіб чи міра вартості. Це один із наріжних каменів української державності та символ незалежності, тяглість якої вимірюється століттями, а не лише 30 роками від часу проведення грошової реформи. Гривня має глибшу історію, яка, попри переривання внаслідок радянської окупації, тривала через боротьбу та, зрештою, була відновлена.

11 травня 1991 рік.

У Верховній Раді української РСР депутати голосують за введення національної валюти. Хтось із присутніх у сесійній залі пропонує назвати нову купюру «карбованець», хтось наполягає на назві «куна», яку потім використають хорвати, а представники діаспори пропонують просто і зі смаком назвати валюту «український долар». Все ж сходяться на «гривні», так називалися українські гроші ще в «Повісті минулих літ». Можливі ескізи майбутніх грошей, які розробили різні художники, розкладені на великому столі в парламенті. Навколо

стоять члени комісії, тодішній голова УРСР Леонід Кравчук розглядає варіанти, і вказуючи на п'ятигривневу купюру із зображенням Хмельницького каже: «Оці гроші будемо робити». Загальну концепцію, образи та кольорову гамму банкнот-переможців, орнаменти й унікальний шрифт розробляє Борис Максимов. Ескіз самої валюти робить заслужений художник України Василь Лопата. Але скористаються цими ескізами не одразу. Адже попереду на економіку чекає розвал Союзу та введення тимчасових купоно-карбованців. Потім купюри нових «гривень» друкують в Канаді та Великій Британії, через відсутність власного устаткування. Інфляція 10156% у 1993 році. Національна валюта переживе багато трансформацій до того, як Президент України Леонід Кучма поставить підпис на Указі «Про грошову реформу в Україні» 25 серпня 1996. І відтоді у гаманцях українців починають з'являтися перші українські гривні, що прийшли на зміну карбованцям.

За чотири роки купоно-карбованці настільки знеціняться, що за 100 000 карбованців можна буде купити всього 1 гривню.

Цікавий факт: Гривні від 1 до 20 виготовлені в Канаді 1992 року Canadian Bank Note Company, їх везли в Україну у 105 контейнерах двома кораблями. Такі одnogривневі купюри більше ніколи не виготовлялися. А банкноти 50, 100 і 200 грн виготовляли в Великій Британії, британською компанією De La Rue plc. Купюра 500 грн буде вперше надрукована аж у 2006 році.

Нові гроші, надруковані 1992 року, ввели в обіг 2 вересня 1996 року, тоді 100 гривень були чималою сумою і дорівнювали майже \$60. Грошову реформу провели всього за два тижні.

Творці банкнот підбирали героїв купюр за принципом найбільшої причетності до творення державності. Оскільки її формування почалося ще з княжої доби, тому на перших купюрах з'явилися князі. Василь Лопата пропонував розпочати цей ряд із княгині Ольги, але її фігуру не затвердили, тому перша жінка на наших грошах з'явиться у 2011 році. На 200 банкноті буде зображення Леся Українка.

У 1994 році в Україні виникла власна Банкнотна фабрика, а у 1998 році засновано Монетний двір. Тепер українська гривня друкується за найсучаснішими світовими технологіями, а віднедавна – з використанням українського льону.

Детальніше: <https://special.ain.ua/hryvnia-evolution/>

***У проєкті «ПриватБанку» до 30-річчя введення гривні в обіг
Розповідається і показано у картинках, якими грошима користуються
українці з часів відновлення незалежності України та дотепер. Ви можете
перевірити вашу ерудицію завдяки запропонованим тестам.***

**Еволюція гривні: від давнини до сьогодення:
хронологічний екскурс до 30-річчя введення гривні в обіг**

Сьогодні ми здійснимо історичну подорож, яка охопить понад тисячу років. Її головною героїнею буде гривня — національна грошова одиниця України, яка у 2026 році відзначає 30 років від дня введення в обіг.

Здавалося б, гроші — це лише засіб для купівлі товарів і послуг. Проте гривня може розповісти нам набагато більше. Її історія тісно пов'язана з історією української державності, боротьбою за незалежність, розвитком культури та формуванням національної ідентичності.

I. Київська Русь — початок історії гривні

Історія гривні сягає часів Київської Русі. Саме слово «гривня» має давньослов'янське походження. Спочатку воно пов'язувалося з прикрасою, яку носили на шії, а згодом стало використовуватися як назва певної вагової та грошової одиниці.

У Київській Русі гривня могла бути срібним злитком визначеної ваги. Такі злитки використовувалися під час великих торговельних операцій та розрахунків.



Срібна гривня часів України-Русі.

Київська шестикутна гривня з періоду 11–13 століть

Існували різні типи гривень. Найвідомішими були київські, новгородські та чернігівські гривні.

Отже, вже понад тисячу років тому назва «гривня» була пов'язана з економічним життям наших предків.

II. Гривня в писемних пам'ятках

Про грошові одиниці Київської Русі ми дізнаємося з давніх літописів та правових пам'яток. Зокрема, гривня згадується в «Руській Правді» — збірнику давньоруських законів. Це свідчить про те, що гривня була важливою частиною тогочасної економічної та правової системи.

III. Після занепаду Київської Русі

Після монгольської навали та політичних змін на українських землях грошова система поступово змінювалася. У різні історичні періоди тут використовувалися різні монети та грошові одиниці. Проте назва «гривня» не зникла остаточно.

Вона продовжувала жити в українській мові, культурі та історичній пам'яті.

IV. Українська революція 1917–1921 років — повернення гривні



Наступний надзвичайно важливий етап настав на початку XX століття.

Після революційних подій 1917 року український народ отримав шанс відновити власну державність.

У 1917–1918 роках постала Українська Народна Республіка, яка потребувала власної фінансової системи. Українська влада почала випускати власні гроші — карбованці та гривні. Особливе місце в історії українських грошей посідає 100-гривнева банкнота Української Народної Республіки 1918 року. Її дизайн створив видатний український художник Георгій Нарбут. Ці гроші були справжніми витворами мистецтва. На них використовувалися українські орнаменти, символи та художні мотиви.



Банкнота Української Народної Республіки номіналом 500 гривень, 1918 рік.

Таким чином, гривня стала не тільки грошима, а й символом прагнення українців до незалежної держави.

V. XX століття – гривня зникає з обігу

Поразка Української революції призвела до втрати української державності. На українських землях встановилися інші політичні та економічні системи.

У радянський період основною грошовою одиницею був рубль.

Проте назва «гривня» не зникла з історичної пам'яті українців.

VI. 1991 рік — незалежність України

24 серпня 1991 року Верховна Рада України проголосила незалежність України.

Перед молодою державою постало багато завдань. Одним із них було створення власної фінансової системи та національної валюти.

Спочатку в Україні використовувався український карбованець, або купоно-карбованець. виконував роль тимчасової грошової одиниці. Але Україна потребувала стабільної національної валюти, яка стала б одним із символів її незалежності.

VII. 1996 рік – народження сучасної гривні

Настав один із найважливіших моментів в історії українських грошей.

2 вересня 1996 року в Україні розпочалася грошова реформа. Саме тоді в обіг була введена сучасна гривня.

Її запровадження стало важливою подією в історії незалежної України. Протягом грошової реформи купоно-карбованці поступово вилучалися з обігу, а гривні ставали основним засобом платежу.

Так назва, відома українцям ще з часів Київської Русі, повернулася як офіційна назва національної валюти незалежної України.

VIII. Перші банкноти сучасної України



Перші банкноти гривні мали номінали від 1 до 100 гривень. На них були зображені видатні діячі української історії та культури. Зокрема:

- на 1 гривні – Володимир Великий;
- на 2 гривнях – Ярослав Мудрий;
- на 5 гривнях – Богдан Хмельницький;
- на 10 гривнях – Іван Мазепа;
- на 20 гривнях – Іван Франко;
- на 50 гривнях – Михайло Грушевський;
- на 100 гривнях – Тарас Шевченко.



З розвитком економіки виникла потреба у банкнотах більших номіналів.
У різні роки в обіг вводилися банкноти:
200 гривень — із портретом Лесі Українки;
500 гривень — із портретом Григорія Сковороди;
1000 гривень — із портретом Володимира Вернадського.

Кожна нова банкнота продовжувала традицію розповідати про Україну мовою символів.

Таким чином, українська валюта стала своєрідним «підручником історії», який щодня опиняється в руках мільйонів людей.

Х. Гривня стає надійнішою

З часом змінювався не лише зовнішній вигляд банкнот, а й технології їхнього захисту.

У нових поколіннях українських банкнот використовуються сучасні захисні елементи: водяні знаки, захисні стрічки, оптично-змінні елементи, мікротексти та інші технології. Це необхідно для того, щоб захищати національну валюту від підроблення.

Цікавий факт.

Деякий час розлетілась новина про те, що українська гривня визнана «найкрасивішою валютою у світі» Міжнародним фінансовим банком, є популярним медіаміфом (фейком). Організації під назвою «Міжнародний фінансовий банк» (IFB) та його «комісії з естетики» взагалі не існує в природі. Цю вигадку створили на початку 2000-х років для українського гумористичного телешоу, проте українські ЗМІ роками передруковували її як реальний факт.

Попри цей міф, українські гроші дійсно мають високе міжнародне визнання та регулярно потрапляють до престижних світових рейтингів дизайну завдяки реальним конкурсам.

Реальні здобутки української валюти.

Номінації від IBNS: Міжнародне банкнотне товариство (*International Bank Note Society*) неодноразово вносило українські банкноти до списку номінантів престижної премії «Банкнота року». Туди потрапляли оновлені купюри номіналом **100 гривень** (у 2015 році), **500 гривень** (у 2016 році) та **200 гривень** (у 2020 році).



Унікальні пам'ятні монети: Українські пам'ятні монети регулярно перемагають на авторитетному міжнародному конкурсі *Coin of the Year* у різних номінаціях (наприклад, за найкраще художнє рішення чи історичну тематику).

Високий рівень захисту: Дизайн банкнот четвертого покоління розроблявся Банкнотно-монетним двором НБУ з використанням найсучасніших оптико-змінних елементів захисту, що робить їх не лише привабливими, а й надзвичайно складними для підробки.

Отже, хоча гучного всесвітнього титулу «найгарнішої №1» гривня офіційно не має, її сучасне оформлення та якість високо оцінюють професійні спільноти колекціонерів і банкірів у всьому світі.

XI. 2018 рік – нові монети

Важливою подією стала грошова реформа, пов'язана з монетами. У 2018 році Національний банк України розпочав введення в обіг нових монет номіналом 1, 2, 5 та 10 гривень.



Вони поступово замінили відповідні банкноти малих номіналів. Так українська грошова система знову почала поєднувати банкноти та монети різних номіналів.

XII. Гривня під час випробувань

Сучасна історія України знає чимало складних випробувань.

Гривня пережила економічні кризи, політичні зміни, пандемію та повномасштабну війну. У складні періоди національна валюта стала не лише економічним інструментом, а й символом стійкості держави. Українська фінансова система продовжує працювати навіть в умовах війни.

XIII. 2026 рік – 30 років сучасної гривні

І ось ми опинилися в сьогодні. 2026 рік – особливий для української гривні.

Минуло 30 років від дня введення сучасної гривні в обіг. За цей час змінилися технології, дизайн банкнот, монети, засоби захисту та саме наше уявлення про гроші. Але незмінним залишається головне: гривня є національною грошовою одиницею незалежної України.

Хронологічна стрічка

XI–XIII століття – гривня використовується як вагова та грошова одиниця в Київській Русі.

1917–1918 роки – відродження української державності та створення власної грошової системи.

1918 рік – випуск українських гривневих банкнот, зокрема знаменитої 100-гривневої банкноти Георгія Нарбута.

1920-ті роки і далі – гривня припиняє існування як офіційна грошова одиниця української держави.

24 серпня 1991 року – проголошення незалежності України.

1992 рік – початок використання українського купоно-карбованця.

2 вересня 1996 року – початок грошової реформи та введення в обіг гривні.

1996–2010-ті роки – розвиток і оновлення дизайну та системи захисту українських банкнот.

2018 рік – введення в обіг нових монет номіналом 1, 2, 5 та 10 гривень.

2020 рік – введення в обіг оновленої банкноти 200 гривень.

2021 рік – введення в обіг оновленої банкноти 100 гривень.

2023 рік – введення в обіг оновленої банкноти 20 гривень.

2024 рік – введення в обіг оновленої банкноти 50 гривень.

2025 рік – введення в обіг оновленої банкноти 100 гривень із дизайном, присвяченим незламності українського народу.

2026 рік – 30 років сучасної української гривні. Введення в обіг оновленої банкноти 2000 гривень із портретом Василя Стуса.



Історія гривні – це набагато більше, ніж історія грошей. Це історія української державності. Від срібного злитка часів Київської Русі до сучасної банкноти пройшли століття.

Гривня пережила розквіт Київської Русі, боротьбу за українську державність на початку XX століття, тривалий період без власної валюти та відродження незалежної України.

Сьогодні, коли ми беремо до рук гривневу банкноту, варто пам'ятати: на ній зображено не просто портрет чи архітектурну пам'ятку.

На ній – наша історія. Історія людей, які творили Україну, історія держави, яка відновила свою незалежність народу, який продовжує боротися за своє майбутнє.

Тож нехай гривня залишається не лише засобом платежу, а й одним із символів незалежної, сильної та незламної України.

Слава Україні!

Більше про цікаву історію гривни від відомого історика та нумізмата Олександра Алфьорова читай тут: <https://www.radiosvoboda.org/a/istoriya-ukrayinskoyi-hryvni-vid-chasiv-ukrayiny-rusi/31435746.html>

02.09. 2026 р.

Укладачі: Ганна ПРОКОПЧУК, завідувачка бібліотеки
Ірина Мосейченко, бібліотекар
Лідія Писанець, адміністратор бази даних